

AFGHÁNISTÁN

Románová
zpověď vojáka
českých
speciálních
jednotek

LÁMÁNÍ V KOLÉ

Mladá fronta

Petr Angel

Petr Angel

Lámání v kole
Afgánistán

Mladá fronta

LÁMÁNÍ

Mladá fronta

AFGHÁNISTÁN

V KOLĚ

PĚTR ANGEL

věnováno Yvoně

© Petr Angel, 2017

Photo © David Jirásek, 2017

ISBN 978-80-204-3967-3

Tento válečný román byl původně psán jako dokument a obsahově i stylisticky spadal do literatury faktu. Na nátlak jistých osob a institucí jsem však byl donucen ho napsat jako fiktivní příběh. V důsledku toho jsou některá jména, lokality a datace pozměněny.

Chtěl bych na tomto místě poděkovat za odbornou korekturu plk. výsadkových jednotek AČR v záloze. Z pochopitelných důvodů ho nemohu jmenovat. Za případné chyby a nepřesnosti, které nám unikly, se čtenářům omlouvám.

A tak jsem tam seděl v té studené jeskyni kdesi hluboko v Afghánistánu, krev mi stékala po těle do vysokých parašutistických bot a kolem mě sténalo a umíralo dalších šest vojáků. Dva už jsme pohřbili. Ztraceni neznámo kde v poušti plné skal a písku, co vypil oceán lidské krve. Psal se rok 1986 a já daleko od domova bojoval cizí a nesmyslnou válku, do které jsem se nechal nalákat pod příslibem několika bonů, které pak doma prohýřím; devatenáctiletý naivní kluk. Možná by mi měl v ten okamžik někdo položit otázku, jak a za co se můžou krvavé peníze vůbec utratit. Vždyť ty štěstí nenosí.

Můj život ale k takovému konci směřoval, nemohlo to být jinak. Vše bylo předem dané snad už mým narozením. Shoda různých okolností jistě nemohla být náhodná, ve vesmíru se nic náhodně neděje, toto jsem prostě prožít měl, a proto také prožil. Anebo jsem se v určitém okamžiku měl vydat jiným směrem? Ale v kterém a kudy? Nijak se tím nesnažím omluvit, na konec – posuďte sami.

Narodil jsem se v červnu roku 1967 v Praze naprosto úžasným rodičům a jako jedináček mohl mít pohádkový život. Namísto toho jsem si vybral cestu krve a slz, a své rodiče zničil. Za všechno si můžu výhradně já sám, ačkoliv svůj díl práce odvedly i rodinné geny. Nikdy bych třeba nesměl poznat své dva dědy.

Jeden můj děda byl partyzán, který si získal velké zásluhy v druhé světové válce. Kdyby v roce 1948 souhlasil s komunistickým režimem, mohl mít krásnou kariéru jako vysoký důstojník někde u pěchoty. Jenže on pocházel z rodiny kulaků a Stalinovi věřit rozhodně nemohl, proto také prožil celý život v lese jako hajný v dokonalé izolaci od tehdejšího režimu a v naprostém souladu a harmonii s přírodou.

„Je mi tady nádherně,“ říkával, když jsme chodili po lese a dýchali čistotu, kterou jsem já nikdy v Praze nezažil. „Mám proštělený nohy z MP-40 a vůbec o tom nevím.“

„A co je, dědo, to *em pé čtyřicet*?“ ptám se ho.

„Jednou budeš stát proti hroznějším zbraním,“ odpověděl mi a vůbec se nemýlil. „A teď nemluv, někde tu číhá rys, to je útočná šelma, ale necháme ji být.“

„Co to je rys?“ ptám se jako naivní Pražáček, v hlavě si ale zapisuju informaci *MP-40*, což je německý samopal, jak jsem později zjistil v jedné encyklopedii a užasnul – nechtěl bych z něj mít jediný průstřel, natož pak rozervané nohy dávkou. To už snad raději toho rysa.

„Kočka, co by tě roztrhala,“ odpovídá mi děda.

A já si představoval kočku velkou jako panelák, tak jsem se ho držel za kapsu a tajil dech, až mi nakonec toho rysa ukázal. Moc rád bych si ho pohladil, byla to fakt jen větší kočka. Jako čtyřleté dítě by mě ale v sebeobraně asi vážně poškrábala a potrhala.

Děda to uměl se psy, měl německou modrou dogu, na které jsem jezdil jako na koni a hodně si ji oblíbil. V lese ani nehlesla, poslouchala jen dědu, povely ostatních plnila, pouze pokud jí připadaly vhodné, což se moc často nestávalo. Jmenovala se Anna a celá naše rozvětvená rodina ji milovala. Jako batole jsem ji docela šikanoval a mučil, jenže ji to nebolelo, a pokud ano, udělala to tak, že si na mě lehla a měla na chvíli pokoj. Já křičel jako turek, tak mi olízla obličej a byl klid. A pokud ji ode mě někdo odvolával, řval jsem ještě víc, protože jsem bez ní zkrátka nevydržel. Nakonec jsme spolu uzavřeli nevyslovenou dohodu: při rvačkách nebudeme křičet ani štěkat, abychom náhodou neprovokovali příbuzenstvo. Cítil jsem potřebu se jí pořád dotýkat, strkat do ní a objímat ji, ona ale dělala to samé mně. To byla láska!

Protože mě pořád hlídala, nic se mi nemohlo stát. Vlezl jsem do rybníka a na nohy se mi nalepily pijavice, začal jsem ječet, jako kdyby mě vraždili, padnul jsem do vody a topil se. Anna mě chytla za trenky a rozvážně vytáhla ven. Pak mi trochu olízala obličej, postrkala mě čumákem a já byl zase živ.

Při každé rodinné slavnosti se připomínalo, jak jsme se jednou zatoulali do lesa, když tu přišla bouřka. Anna to instinktivně vycítila, odtáhla mě do pole kukuřice a tam jsme to nějak přečkali. Já jí brečel do krku, ona mě lízala jako matka svoje štěně, hrála a nedovolila mi jediný pohyb. Vycítila totiž, že desítky blesků kolem by nás zabily. Moc jsem se bál a držel se jejího šedesátikilového těla. A třebaže taky kňučela a byla vystrašená, dokázala se nad to povznést a chránit mě.

Děda mě naučil všechno, co jako partyzán a voják uměl, dokonce jsem s ním podstoupil i střelecký výcvik a jeho loveckou kulovnici a brokovnici trefil vše, na co mi ukázal. Moje malé prsty stěží objaly náboje, co jsem do té brokovnice nemotorně nabíjel, to byla tedy podívaná. A že mi nedával jen statické cíle!

Když se šišky na borovicových větvích kývaly ve větru, bylo docela těžké je sestřelit, pak mě ale seznámil s létajícími disky, co měly simulovat kachny, bažanty, koroptve a jiná kinetická zvířata. Byl na to takový přístroj, který vyhodil disk, a ten jste měli sestřelit. Legrace to nebyla, šlo o rychlost, postřeh a odhad, jak daleko musíte mířit před letící cíl. Naučil jsem se to, pak už šlo jen o rutinní palbu do těchto pohyblivých terčů. A děda byl šťastný, měl takového vnuka, jakým jeho syn – tedy můj táta – rozhodně nebyl.

Vůně střelného prachu mi učarovala a samotná střelba dala základ, který jsem později velice efektivně zúročil. Jak? Tím nejstrašnějším způsobem, jaký si vůbec dokážete představit. A nábožensky založená babička se musí v hrobě otáčet, jen děda s Annou to asi chápou... Musejí – jsem jejich a oni moji!

„A proč jsi byl, dědo partyzán, když jsi z toho nic neměl a mohli tě zastřelit?“ zeptal jsem se ho jednou už jako starší kluk. V té době jsem si vše rovnal v hlavě a tato otázka mi nedávala spát. Proč riskoval vlastní život?

„Protože jsem měl pocit, že je to třeba dělat, a připadalo mi to správný,“ odpověděl a tato věta mi strašila v hlavě celý život. Já si v Afghánistánu své deprese a výčitky takto vysvětlit nemohl.

Jen jedna malá holčička s dlouhými blond copánky hluboko v Rusku si pastelkami kreslila na čtvrtku svého prince, co se až moc nápadně podobal mně. Proč mu ale bůh udělal ta modrá ramena, to sama ještě tenkrát nechápala, o vojenském tetování přece tehdy nic vědět nemohla...

Druhý děda od matky byl úplně jiného ražení – vysoký, svalnatý a hodně potetovaný chlap, co měl v sobě testosteronu a adrenalinu na rozdávání. Svůj život střídavě trávil v kame-nolomu, kde rozbíjel těžkou palicí žulové kameny, a v kriminálech, kde si odpýkával své hospodské rvačky. Jeho otec byl legi-onář, který zemřel v bitvě na Piavě, on sám neměl šanci bojovat, protože byl psychopat. Tak si to vybral jinak.

Náš vztah byl zvláštní. V podstatě jsme se spolu jen kočko-vali a prali. Byl to nezmar a takový ten typ, co ho nikdo a nic nezničí. Strašně kouřil, pil, a přitom byl zdravý, jako kdyby ho někdo chránil jakousi imaginární ochrannou rukou. Vždy jsem na něm rád usínal, protože to byl otec matky, a to asi dítě vycítí. Nebyl v tom žádný problém, vešel bych se mu i do kapsy. Nej-lepší to vždy bylo v neděli, když si obléknul kvádro s kravatou, na hlavu vrazil klobouk a spolu se mnou odkráčel do místní hospody, kde si mě posadil na klín a koupil mi malinovku. Ni-kdo tam neřekl ani slovo a všichni jen koukali do země a posílali mu panáky kořalky. Aby ne, když se nevešel rameny do dveří a všichni gangsteři z Al Caponeho Chicaga by z něj okamžitě dostali infarkt.

Asi tak v sedmi letech mi řekl, že tady rok nebude. Mlhavě jsem věděl o jeho dřívější nepřítomnosti, moc jsem ji ale nechápal, v rodině se o ní z pochopitelných důvodů mlčelo. Děda se holt šel podívat za mříže. Kolikrát jsem ale jakoby z dálky zaslechl, jak říká babičce a matce: „Tak ať mě zavrou, to unesu. Postel i jídlu mi dají a alespoň nebudu pít. Vyhraju nějaký peníze v kartách, udělám si nový tetování, vydělám na uranových dolech majlant a všichni budete šťastný – já to pro sebe nechci, nechci pro sebe vůbec nic. Tak si ušetřete ty svoje výčitky, mravokárci!“

Všichni mlčeli, nikdo nemohl říct ani slovo. Já jsem byl zřejmě moc malý a hrál si v uhláku na horníka, proto usoudili, že jejich rozhovorům nerozumím. – Nene, tohle mi v paměti zůstalo.

„A kde budeš ten rok, dědo?“

„Moje cesta životem je taková, že občas chodím v ostatních drátech,“ řekl mi. „Jsi kluk, který to má v sobě, ale ty jako já nedopadneš, to víme.“

S úžasem se ho ptám: „A kdo, dědo, to víte?“

Děda si zapálil dlouhý doutník a z oblaku kouře mi odvětil: „Prostě víme, neřeš to...“

Moc mi ten rok chyběl, matka za ním jezdila na návštěvy někam k Ostravě a já mu psal dopisy, jak žiju a co dělám, kreslil mu obrázky a moc se na něj těšil. Nikdy jsem netušil, jak může být rok dlouhý, pokud vám někdo chybí. Když se děda konečně vrátil, uspořádal oslavu, že se vesnička, kde s babičkou bydlel, otrásala. A já se od něj na krok nehnul. Poprvé v životě jsem si všimnul, že slzy můžou být i z radosti. Nejen moje, ale celé rodiny. Jen děda neslzel, smál se, snědl celou husu a vypil tak dvacet piv. Byl to člověk, co považoval vězení za něco jako služební cestu, a asi se tam s jeho fyzickými dispozicemi měl moc dobře. Toto jsem po něm bohužel nezdedil, protože v kriminále jsem málem zemřel. Válka je pro vojáka láska, vězení, smrt...

Miloval jsem jeho potetované, svalnaté ruce, vlastně ani ne tak ruce, jako spíš hevery. Když chodil o víkendech do JZD, aby zaplatil všechny ty školy svým čtyřem dcerám, z nichž jedna byla mojí matkou, osmdesátikilové pytle se zrním nenosil po jednom – jeho tělesná konstituce mu umožňovala nosit je po dvou na svých ramenech, která připomínala letiště. A vykračoval si při tom, jako kdyby byl na procházce. Ostatní jen žasli. A v tom kamenolomu jsem za ním několikrát byl; chlap vysvlečený do půl těla se svaly jako dnešní akční hvězdy tam mlátil do kamenů, zalitý potem ze sebe dostával vrozenou agresivitu. Myslím si, že nic jiného by ani dělat nechtěl. Ale pozor – v rodině nikomu na hlavě nezkřivil vlasek. Kromě mě, malého ďábla, který mu nedal pokoj.

„Hlavně si nenech dát nikdy do hlavy,“ říkával mi, „pak budeš blbej a KO.“

Držel jsem se jeho pravidla, a třebaže jsem měl tělo plné modřin, hlavu jsem si vždy zachoval čistou. Ani otec si nedovolil mi dát pohlavek. Možná i proto jsem dnes takovým *chytráčkem*, ačkoliv jsem si strašně dlouho připadal jako zoufalec.

Kolikrát už nevěděl, co si se mnou počít. Řekl mi třeba, že když vylezu ke komínu, dá mi na zmrzlinu. Za pár minut jsem na něj křičel od komína... Pak mi přikázal, ať mu utrhnu ten nejvyšší kaštan na stromě, který měl asi tak dvacet metrů. Babička stála na zahradě a zaříkávala ho Kristem, on jí z lavice jen popuzeně odsekl: „Táhni domu, babo!“

Překřížil si nohy, ztětované nám neznámými aztéckými znaky, a usnul, nikoliv však na dlouho. Kaštan jsem mu přinesl.

Jindy mi dal úkol chodit po plotě, což bylo něco jako provazochodectví, jenže já měl skvělou rovnováhu a brzy se to naučil.

„Jsi nezmar a takoví lidi se řítí do průserů,“ řekl mi a šel do ložnice, kde za sebou zamknul dveře. Babička mi řekla, že jsem čert a že udělala palačinky, proč prý nejsem jako sestřenice a bratrance, co si malují nebo hrají na písku. Proč jsem neposedný, proč pořád po všem lezu, skáču z pětimetrové půdy do sena, proč hážu kamením po všem, co uvidím, atd. atd. atd. Do dětské duše ale nikdo nevidí, vylezl jsem si uraženě do třešně a usnul tam na jedné silné větvi, děda mě pak sundal a všem vynadal, byl to jediný člověk, co mě dokázal pochopit.

Ničil jsem ho ale těžce, hyperaktivní dítě je pro prarodiče něco jako trest. Když už jednou nevěděl, co se mnou, dal mi do ruky košík a pověřil mě úkolem, abych ho přinesl plný hub. Pak si lehl pod hrušku a myslel, že ode mě má na den pokoj. Vůbec ne, za hodinu jsem byl zpátky s plným košíkem prašivek a babička se smála jako dítě, děda šel raději do hospody. Utekl jsem přes zahradu a za pár minut si mu rozesmátý sedl na klín.

Bylo to prostě moje krásné dětství. S jedním dědou jsme vzali Annu a pušky a šli do lesa, s druhým se prali, vyváděli voloviny, lezli po stromech, plotech, barácích a hráli hry, které jsem doma jinak postrádal. A někde ve skladech firmy Selier & Bellot ve Vlašimi už tehdy ležely náboje, které čekaly na moje ruce.

V deseti letech, kdy jsem přestoupil na druhý stupeň ZŠ do 6. třídy, jsem vůbec neměl problémy se šikanou žáků z vyšších tříd, protože jsem se pustil do každého bez ohledu na výsledek. Děda matky mě moc nešetřil, takže jsem se rány nebo bolesti vůbec nebál. Všechno jsem bral jako hru, a když jsem náhodou přepral nějakého sedmáka nebo osmáka, chodil jsem pak po škole pyšný jako páv. Proto jsem pro ně nebyl obětí, naopak, považovali mě za potenciální hrozbu, a proto mi brzy dali pokoj. Celkem klidně jsem si žil svým předpubertálním životem naplněným sportem a učením. Dědové mi od dětství dávali vysokou školu života. Nebo smrti? Co já ale tehdy věděl o politice, válkách a skutečném násilí? Nic. Vše pro mě bylo legrací, výzvou a dobrodružstvím.

Někdy v sedmé třídě jsem jednoho dne přišel domů s monoklem na oku, a to bylo pozdvižení. Matka prohodila: „Á, pán se pere!“ A otec, který tehdy ležel v knížkách, protože studoval postgraduál, podotknul: „A dostává...“

Dál si mě nevšíмали. Ponížen vlastními rodiči jsem šel spát. Zbila mě parta, co jsem se jí rozhodl nebát. Hned na úvod jsem dostal otřesnou facku, že jako nemám cigarety. Jakmile jsem vstal, schytl jsem druhou, že nemám peníze. Když jsem se jim postavil, na oko mi dopadla pěst a já se složil. Byli to prostě starší a těžší kluci z 9. třídy, mohli si se mnou dělat, co chtěli.

„Jednou vám to všem vrátím,“ říkám jim.

„Ty jo, ty chudáčku!“ A za všeobecného veselí dostávám ko-panec na cestu.

O několik let později by po mně zbyly jen mrtvoly.

Tato příhoda ve mně zakotvila jedno předsevzetí: Nikdy nepoužiju násilí proti dítěti, ženě a obecně slabšímu člověku. Tento slib mi několik let i vydržel, pak ovšem shořel, jako kdybyste list papíru vhodili do rozpálené pece, jako kdybyste ho namočili v sirouhlíku, v kterém je rozpuštěn bílý fosfor, a pak jím zamávali.

A víte, jak to dopadlo u dědů? Anna mi lízala monokl a kňučela. Dědovi jsem v lese vylíčil celou pravdu. Jen smutně kroutil hlavou.

„Měl jsi utéct, když tě zastavili. Někdy je útěk výhra.“ A začal mi vyprávět příběhy z války, kdy se museli stáhnout hluboko do lesů, aby se vyhnuli početnějším a silně ozbrojeným fašistickým jednotkám, které by je lehce rozstřílely.

„Začali jsme proti nim bojovat jinak,“ pokračuje. „Diverzní akce, takový ten styl *zaútoč a uteč*.“

„Ale dědo, není přece válka.“

„Válka se od míru liší jen prostředky,“ řekl mi tu strašnou pravdu. „Na tomhle světě se pořád bojuje: o peníze, o kariéru, o moc... A občas je fakt lepší utéct nebo ustoupit.“

Děda rváč to ovšem pojal úplně jinak. Začal mě učit docela zákeřný věci. Já jen zíral, že existují páky a údery na citlivá místa, pomocí nichž můžete snadno zlikvidovat mnohem těžšího člověka. Jen využijete jeho hmotnosti. A to jsem ještě nevěděl, že jednou budu umět i ty striktně smrtelné techniky.

Tenkrát jsem si ale slíbil, že už mi nikdo na světě nic neudělá. A začal tak nějak primitivně a diletantsky cvičit. Dělal jsem si kliky, dřepy, shyby a představoval si, že jednou budu jako děda. Výsledek se nedostavoval, ačkoliv mi to určitou sílu a kondici dalo. Byla to taková příprava na okamžik, kdy jsem vzal ve Svazarmu

do ruky činky a nikdy je už v životě z rukou nepustil. Jde v podstatě o závislost na endorfinech, a ta zůstává na celý život.

V tom zcela náhle *odešla* Anna. Už umírala stářím, kdykoliv jsem tam ale přijel, obživla. Zemřela v deseti letech. Anna byla ohleduplná, prostě si lehla do rohu a tam usnula. Já byl zrovna doma, když nám to babička volala, zalarmoval jsem celou rodinu, abychom za nimi okamžitě vyrazili. A pak jsme si na všech s dědou vynutili symbolickou minutu ticha, kdy jsme se s ní důstojně rozloučili. Pes je taky člen rodiny, všechno s vámi prožívá a miluje vás. Možná si to namlouvám, ale její velká hlava mi v krizových situacích dýchala do obličeje a olizovala tváře.

Vypravili jsme jí pohřeb jako člověkově a společně s dědou a babičkou ji obřečeli. Za týden volá babička otcovi – byla to přece jeho matka –, že se děda se zbláznil. Hned v pátek jsme tam jeli a přivítalo nás krásné štěně modré dogy.

„Jak se jmenuje?“ ptám se dědy.

„Anna,“ odpovídá mi, jako kdyby to byla naprostá samozřejmost. „Je z jejího rodu.“

A já ho chápu – *Anna nepřišla, neodešla, je zde stále...*

Okamžitě si spolu rozumíme a nehneme se od sebe jako s Annou I.

V neděli, cestou zpět do Prahy, otec v autě s matkou rozebírá, že děda je fakt divný, když si okamžitě koupí novou dogu a dá jí stejné jméno.

„A co je na tom špatného?“ ptám se.

„Ty to tam vzadu neřeš!“ umlčuje mě matka, tak tedy mlčím a těším se na Annu II.

Dědu jsem plně pochopil až mnohem později. Asi ve třiceti jsem poznal ženu, co měla syna s mozkovým nádorem, doktoři

mu dávali rok života. A psycholožka jí řekla, aby okamžitě otěhotněla, protože jinak se zničí a skončí v blázinci. Narodila se jí dcera a ona jí dala synovo jméno v ženské verzi.

A někdy v té době jsem narazil na něco, co mi změnilo život a určilo cestu do pekel. Můj otec měl doma coby inženýr chemie docela slušně vybavenou laboratoř a ta mě začala fascinovat. Všechny ty barevné chemikálie, vůně i otřesné zápachy, baňky, analytické váhy, aparatury a další vybavení mi nedávaly spát. A při ohňostroji o čarodějnicích jsem si řekl, že si udělám vlastní světlice, rakety a dělobuchy. Přece to musí být jednoduché...

Otcova obsáhlá knihovna plná literatury o chemii a VŠCHT skript mi poskytla potřebné informace. Pamatuju si, že mojí první výbušninou byl amoniakát jodu; slabá a naprosto neškodná třaskavina pro zábavu. Jenže já jsem ji rozházel, spíše tedy rozlil téměř po celé škole – na schody, po chodbách, bohužel i do vlastní třídy – a pak stačil sebemenší kontakt s botou a o zábavu bylo postaráno. Celá škola bouchala, ředitel zavolal Veřejnou bezpečnost a nastalo velké vyšetřování, na jehož konci jsem zůstal já. Prozradily mě hnědofialové prsty poleptané jódem. Nemělo smysl zapírat – ani de facto nebylo proč. Přece je to věda, myslel jsem si tehdy naivně.

„Ty spratku, přiznej se, ty jsi chtěl odpálit školu!“ řval na mě ředitel.

„Nechtěl, to jen tak třaská...“

„Já ti taky jednu třísknu, ty teroristo!“ hulákal nepřičetně.

„Nechte ho být, soudruhu,“ mírnil ředitele přivolaný pyrotechnik. „Je to opravdu neškodné a v podstatě se to zlikvidovalo samo jen tím, jak po tom děti chodily.“

„No jo, ale výbuchem!“